

«جوان» مسیر اصلاح ساختاری بودجه را بررسی می‌کند

شیر نفت برای هزینه‌های جاری قطع می‌شود

وحدت‌عظیم‌نیا دبیر گروه اقتصاد

لایحه بودجه ۱۴۰۳ در حالی تقدیم مجلس شده که یکی از لویح بودجه با بیشترین میزان اصلاح درآمدهای مالیاتی و تکیه بر افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق مبارزه با فرار مالیاتی است. همچنین یکی از مفاهیم کلیدی در زمینه بودجه، بحث میزان ترازبودن بخش عملیاتی بودجه تحت عنوان تراز عملیاتی بودجه است. بدین معنا که درآمدهای پایدار تا چه میزان هزینه‌های پایدار یا مصارف جاری دولت را پوشش می‌دهند. در اقتصادهایی مثل اقتصاد ایران که بودجه دولت وابسته به فروش نفت است، همواره دچار کسری بودجه هستیم. از سال‌ها قبل نیز به دلیل اینکه نفت در بودجه اثر گذار بوده است، همواره شاهد کسری تراز عملیاتی بودیم. در صفحه پیش‌رو به بررسی این موضوع پرداخته‌ایم.

۲ فراسو

تحقق کمترین میزان کسری تراز عملیاتی

در بودجه ۱۴۰۳

بودجه سال ۱۴۰۳ گامی مهم در جهت ثبات اقتصادی برای ایران است. این کمترین کسری تراز عملیاتی را از زمان شروع تحریم‌های اقتصادی نشان می‌دهد. تمرکز دولت بر افزایش درآمدهای مالیاتی، مبارزه با فرار مالیاتی و کاهش اتکا به درآمدهای نفتی، همگی به ایجاد چار چوب بودجه‌ای پایدار تر و انعطاف پذیر تر کمک می‌کنند. علاوه بر این، تعهد دولت به کنترل هزینه‌های جاری، تعهد آن را برای دستیابی به بودجه‌ای مستویانه و متعادل نشان می‌دهد. اصلاحات ساختاری انجام شده از سوی دولت سیزدهم نقش مهمی در رسیدن به این نقطه عطف داشته و رویکرد انقباضی در کنار افزایش تمرکز بر مبارزه با فرار مالیاتی عامل تحقق کمترین میزان کسری تراز عملیاتی در بودجه ۱۴۰۳ که راه را برای آینده اقتصادی بهتر کشور هموار کرده است.

۳۳۳

لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به باور کارشناسان نقطه عطفی برای اقتصاد کشور مان است، چرا که کمترین کسری تراز عملیاتی را از زمان تشدید تحریم‌های اقتصادی اوایل دهه ۹۰ نشان می‌دهد. این موضوع نشان می‌دهد دولت در جهت حرکت به سمت بودجه پیدون نفت تلاش‌های خود را آغاز و بر افزایش درآمدهای مالیاتی، کاهش فرار مالیاتی و نقش متحول درآمدهای نفتی در تأمین مالی توسعه کشور تمرکز کرده است. به نحوی که بودجه ۱۴۰۳ حرکت در مسیر رؤیای بزرگ جداسدن مسیر بودجه از نفت با تکیه بر درآمدهای مالیاتی و مبارزه با فرار مالیاتی است.

۳۳۳

لایحه بودجه ۱۴۰۳ یک تغییر مسیر راهبردی دارد، به طوری که پس از یک دهه اخیر اقتصاد ایران با مشکلات بسیاری در توسعه و رشد اقتصادی مواجه بود و فشار تحریم‌ها نیز از اواسط دهه گذشته به بیابگر بررسی این نسبت در شش سال اخیر، امسال به کمترین میزان نسبت کسری تراز عملیاتی به هزینه‌های جاری و قطعی بودجه رسیدیم که به معنای تحقق حرکت به سمت بودجه بدون نفت است. نکته بسیار مهم، مسیر تحولی دولت سیزدهم در رسیدن به این موضوع است. دولت سیزدهم در زمینه اصلاح ساختاری بودجه، اقدامات مهمی از قبیل تمرکز بر اصلاح نظام مالیاتی و رویکرد انقباضی نسبت به افزایش هزینه‌های بودجه اتخاذ کرده است که نتیجه آن حرکت به سمت بودجه بدون تیزاب به درآمدهای نفتی و افزایش سهم مالیات در منابع کلی بودجه عمومی کشور شده است؛ در نمودار زیر که تطبیق بیش از شش سال کسری تراز عملیاتی را در خود جای داده است.

نسبت کسری تراز عملیاتی به هزینه‌های جاری و قطعی بودجه به عدد ۱۶/۹۵ رسیده است که بیانگر بررسی این نسبت در شش سال اخیر، امسال به کمترین میزان نسبت کسری تراز عملیاتی به هزینه‌های جاری و قطعی بودجه رسیدیم که به معنای تحقق حرکت به سمت بودجه بدون نفت است.

نکته بسیار مهم، مسیر تحولی دولت سیزدهم در رسیدن به این موضوع است. دولت سیزدهم در زمینه اصلاح ساختاری بودجه، اقدامات مهمی از قبیل تمرکز بر اصلاح نظام مالیاتی و رویکرد انقباضی نسبت به افزایش هزینه‌های بودجه اتخاذ کرده است که نتیجه آن حرکت به سمت بودجه بدون تیزاب به درآمدهای نفتی و افزایش سهم مالیات در منابع کلی بودجه عمومی کشور شده است؛ در نمودار زیر که تطبیق بیش از شش سال کسری تراز عملیاتی را در خود جای داده است.

۳ اتصال درآمدهای پایدار مالیاتی به مصارف جاری و صرف درآمدهای نفتی برای توسعه

امان‌الله حسین‌پور عضو کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی با اشاره به تمرکز بر تحقق بودجه بدون نفت در سال ۱۴۰۳ با در نظر گرفتن منابع پایدار مالیاتی و اصلاحات در این بخش به «جوان» می‌گوید: «یکی از ریشه‌های کسری بودجه، عدم تعریف درآمدهای پایدار برای آن است. مجلس یازدهم به دنبال کاهش کسری بودجه بوده و در تلاش است تا درآمدهای بودجه، درآمدهای پایدار باشد.»

وی می‌افزاید: «یکی از درآمدهای پایدار بودجه این است که ما در حوزه مالیات فعالیت کنیم البته در این حوزه حرف و بحث زیاد بوده و ما باید بتوانیم درآمدهای این بخش را واقعی‌سازی کنیم. می‌توانیم در راستای تحقق منابع پایدار مالیاتی در بودجه، جلوی فرارهای مالیاتی را بگیریم. در زمینه وصول مالیات مالیاتی ظرفیت‌های زیادی در کشور داریم، اما معمولاً وقتی لایحه دولت در این بخش مطرح می‌شود و می‌گویند مثلاً باید ۵۲ درصد از منابع از مالیات‌ها تأمین شود، روش آن را به درستی لحاظ نمی‌کنیم.»

وی با بیان اینکه روش اخذ مالیات امر بسیار مهمی است، تصریح می‌کند: «روش اجزای مالیات‌ستانی نباید فشار مضاعفی بر غالب اقشار وارد کند. مالیات‌ها باید از دانه درشت‌هایی همچون اصناف پر درآمد که از مالیات فرار می‌کنند، دریافت شود. اگر بتوانیم واقعی‌سازی را مدنظر قرار دهیم و جلوی فرار مالیاتی را بگیریم، مالیات می‌تواند درآمدهای پایدار بودجه محسوب شده و جای درآمدهای نفتی و اتکا به آن را در بودجه بگیرد. البته این امر شروطی دارد و این یک شمشیر دولبه است.»

حسین‌پور خاطر نشان می‌کند: «در مجلس و دولت

به دنبال این هستیم که قالب درستی در زمینه درآمدهای پایدار مالیاتی در بودجه تعریف شود تا کشور به سمت مالیات‌ستانی درست و واقعی حرکت کند و در صورت تحقق درآمدهای نفتی، این درآمدها در توسعه کشور و درآمدهای مالیاتی در حوزه جاری مورد استفاده قرار گیرد. منتها با تعامل با دولت باید ساز و کار درستی در این بخش مدنظر قرار گیرد و تاکنون نتایج در این بخش خوب نبوده است.»

۳ مبارزه با فرار مالیاتی در تحقق بودجه بدون نفت

سید کریم حسینی عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی با اشاره به تمرکز بر تحقق بودجه

بدون نفت در سال ۱۴۰۲ با در نظر گرفتن منابع پایدار مالیاتی و اصلاحات در این بخش به «جوان» می‌گوید: «مالیات‌ها یکی از منابع درآمدی بودجه بوده و در بسیاری از کشورها با اتکا به این مسئله منابع تأمین می‌شود. منابع درآمدی بودجه نباید از جیب مردم اخذ شود، قطعاً ما منابعی مالیاتی داریم که با از آن غفلت شده یا به درستی شناسایی نشده‌اند، بنابراین اگر به دنبال ایجاد منابع پایدار از طریق مالیات‌ها در بودجه سالانه هستیم، باید شناسایی مؤدیان جدید و به نوعی شناخته نشده را مدنظر قرار دهیم.»

وی می‌افزاید: «اینکه بخواهیم از طریق فشار مالیاتی به اقشار کم‌درآمد مسیر درآمدزایی با مالیات را ادامه

بهروز محیی‌نجم آبادی عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس

سید کریم حسینی عضو کمیسیون اجتماعی

بهروز محیی‌نجم آبادی عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی با اشاره به تمرکز بر تحقق بودجه بدون نفت در سال ۱۴۰۲ با در نظر گرفتن منابع پایدار مالیاتی و اصلاحات در این بخش به «جوان» می‌گوید: «چهار سال است که مقام معظم رهبری تولید را پایه تغییرات و تحولات اساسی می‌دانند. کشوری که تولید هدفمند و حساب شده دارد، قطعاً به تبع آن صادرات ارز آوری خواهد داشت، همچنین اگر رویکرد باعث می‌شود تا مشکلات ناشی از بیکاری برطرف و توانایی عموم مردم و تولید ناخالص ملی تقویت شود.»

وی با اشاره به راه‌های رسیدن به منابع پایدار را در بودجه سالانه می‌افزاید: «یکی از منابع پایدار ناشی از تولید مربوط به مالیات‌هاست. این مسئله از این جهت برای ما حائز اهمیت است که باید متناسب با سود و توانمندی که اتفاق می‌افتد، مالیات دریافت شود. همچنین حرکت به سمت تحول در درآمدهای مالیاتی موجب شده که کمترین کسری تراز عملیاتی در سال‌های اخیر رقم بخورد.»

دهیم، حتماً توفیق نخواهیم داشت. قطعاً مشی دولت با توجه به سه سال اخیر، تمرکز بر مبارزه با فرار مالیاتی و فشار مالیاتی بر دانه درشت‌ها و مشاغل خاص است و تحقق مبارزه با فرار مالیاتی و حرکت به سمت جذابیت بیشتر بخش مولد اقتصاد است.»

این نماینده مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه باید به درصد پندسی مالیاتی بر پایه حقوق توجیه جدی داشته باشیم، تأکید می‌کند: «قطعاً افزایش دریافت مالیات باید به صورت تدریجی صورت گیرد تا فشاری بر معیشت مردم وارد نکند. منابع مالیاتی حتماً می‌تواند یک منبع پایدار قابل اتکا در بودجه سالانه بسوده و تأثیرگذار باشد. همچنین اگر این موضوع از محل مبارزه با فرار مالیاتی باشد، برای همیشه خواهد بود.»

وی می‌افزاید: «بنابراین در آینده و در صورت تحقق درآمدهای نفتی، این درآمدهای باید در توسعه کشور و درآمدهای مالیاتی در حوزه امور جاری هزینه شود. همچنین باید در زمینه امور مالیاتی به سمتی حرکت کنیم که برای تولید مانعی ایجاد نشود.»

حسینی خاطر نشان می‌کند: «سازمان امور مالیاتی در زمینه تحقق منابع پایدار مالیاتی موضوع جلوگیری از فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان ناشی از فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید و همچنین اصلاح معافیت‌های صورت گرفته را مدنظر قرار داده که می‌تواند مؤثر باشد. همچنین در این بخش سامانه‌هایی برای سهل‌الوصول کردن مالیات‌ها مدنظر قرار گرفته که می‌تواند گام مؤثری باشد.»

۳ تکیه بر شناسایی مؤدیان مالیاتی، فرار مالیاتی و حرکت به سمت کسری تراز عملیاتی

بهروز محیی‌نجم آبادی عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی با اشاره به تمرکز بر تحقق بودجه بدون نفت در سال ۱۴۰۲ با در نظر گرفتن منابع پایدار مالیاتی و اصلاحات در این بخش به «جوان» می‌گوید: «چهار سال است که مقام معظم رهبری تولید را پایه تغییرات و تحولات اساسی می‌دانند. کشوری که تولید هدفمند و حساب شده دارد، قطعاً به تبع آن صادرات ارز آوری خواهد داشت، همچنین اگر رویکرد باعث می‌شود تا مشکلات ناشی از بیکاری برطرف و توانایی عموم مردم و تولید ناخالص ملی تقویت شود.»

وی با اشاره به راه‌های رسیدن به منابع پایدار را در بودجه سالانه می‌افزاید: «یکی از منابع پایدار ناشی از تولید مربوط به مالیات‌هاست. این مسئله از این جهت برای ما حائز اهمیت است که باید متناسب با سود و توانمندی که اتفاق می‌افتد، مالیات دریافت شود. همچنین حرکت به سمت تحول در درآمدهای مالیاتی موجب شده که کمترین کسری تراز عملیاتی در سال‌های اخیر رقم بخورد.»

عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس تصریح می‌کند: «اگر دولت بخواهد مالیات‌ها را بدون بالا بردن توانمندی خانوارها افزایش دهد، قطعاً این مسئله منجر به گله‌مندی مردم می‌شود. همچنین اگر بخواهد مالیات‌ها تبعیض آمیز برخورد کند، حتماً این مسئله منجر به فرار مالیاتی خواهد شد. همچنین اگر بخواهد معافیت‌هایی را برای افراد و جریانات خاص ایجاد کند و کلیت کسانی که مستحق معافیت هستند را نادیده بگیرد، قطعاً مسیر، مسیر درستی نخواهد بود.»

امان‌الله حسین‌پور عضو کمیسیون کشاورزی مجلس

۳

روش اجرای مالیات‌ستانی نباید فشار مضاعفی بر غالب اقشار وارد کند، مالیات‌ها باید از دانه درشت‌هایی همچون اصناف پر درآمد که از مالیات فرار می‌کنند، دریافت شود. اگر بتوانیم واقعی‌سازی را مدنظر قرار دهیم و جلوی فرار مالیاتی را بگیریم، مالیات می‌تواند درآمدهای پایدار بودجه محسوب شود و جای درآمدهای نفتی و اتکا به آن در بودجه را بگیرد

نجم‌آبادی با بیان اینکه مالیات‌ها از جمله منابع پایدار در بودجه محسوب می‌شوند، می‌افزاید: «در سال گذشته یک و نیم میلیون میلیارد حقوق داریم، اما حدود یک میلیون میلیارد منابع پایدار داشتیم و این یعنی کسری تراز عملیاتی بودجه. کسری تراز عملیاتی نشان می‌دهد که اقتصاد یک جامعه به چه میزان بویاست یا خیر؛ بنابراین این موارد برای ما حائز اهمیت است.»

این نماینده مجلس شورای اسلامی تصریح می‌کند: «همچنین اساساً منابع ناشی از فروش نفت هم باید در حوزه زیرساخت‌ها و مسائل توسعه‌ای کشور هزینه شود و منابع حاصل از فروش نفت باید در چرخه تولید باشد و این منابع نباید در امور جاری کشور و در بودجه جاری هزینه شود.»

عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی تأکید می‌کند: «بنابراین درآمدهای پایدار مالیاتی باید صرف امور جاری و منابع حاصل از فروش نفت نیز در امور توسعه‌ای کشور هزینه شود. اینکه سازمان امور مالیاتی برای پایدار ساختن منابع مالیاتی در بودجه به دنبال جلوگیری از فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید و همچنین اصلاح معافیت‌هاست، امری مناسب است.»

این نماینده مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه دولت فعلی در شناسایی مؤدیان مالیاتی موفق بوده، تأکید می‌کند: «دولت در جلوگیری از فرار مالیاتی توفیقات خوبی داشته و باید بیشتر در این زمینه کار شود.»

وی با بیان اینکه در بخش‌هایی معافیت‌های مالیاتی بی‌جایی لحاظ شده است، ادامه می‌دهد: «با این حال اختیارات خوبی در برنامه هفتم توسعه در این امور به دولت داده شده است تا این موارد به درستی ساماندهی شود.»

محیی‌نجم‌آبادی با بیان اینکه ما به دنبال ساماندهی امور مربوط به مالیات‌ها در کشور هستیم، بیان می‌کند: «صرف‌نظر از اینکه منابع مالیاتی به عنوان منابع پایدار شناخته می‌شود، باید مراقبت کنیم که این موارد منجر به فشار بر اقشار عمومی نشود.»

۳ جمع‌بندی

به نظر می‌رسد تأکید دولت بر افزایش درآمدهای مالیاتی نقش اساسی در کاهش کسری تراز عملیاتی دارد. دولت با هدف قرار دادن فرار مالیاتی در بخش‌های خاص، از جمله مشاغل خاص، بخش‌های زیرزمینی و غلات درشت، به دنبال افزایش انطباق مالیاتی و گسترش پایه درآمد خود است. این تمرکز بر مبارزه با فرار مالیاتی نه تنها به کاهش کسری بودجه کمک می‌کند، بلکه سیستم مالیاتی عادلانه‌تر را تقویت می‌کند.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «جوان»:

منابع پایدار مالیاتی به سمت امور جاری سوق داده می‌شود

به سمت مسائل توسعه‌ای و منابع پایدار مالیاتی به سمت امور جاری سوق داده شود.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی تأکید کرد: بنابراین برای شکل‌گیری منابع پایدار از طریق مالیات‌ها در بودجه باید به سمت جلوگیری از فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید و اصلاح معافیت‌ها حرکت کنیم و رویکرد دولت نیز در این زمینه منطبق بر همین خط مشی است.

این نماینده مجلس با بیان اینکه کارمندان و بازنشستگان به دلیل مشکلات جاری در طبقات ضعیف جامعه قرار گرفته‌اند و نباید از آنها مالیات گرفته شود، ادامه داد: ما باید در راستای تأمین منابع پایدار از محل مالیات‌ها به سراغ جلوگیری از فرار مالیاتی و اخذ مالیات از افرادی که در بازارهایی نظیر سکه، خودرو و ارز فعالیت می‌کنند، حرکت کنیم نه فردی که یک واحد مسکونی دارد.

یوسفی تأکید کرد: بنابراین منابع حاصل از فروش نفت باید

نفت در سال ۱۴۰۳ و با در نظر گرفتن منابع پایدار مالیاتی و اصلاحات در این بخش گفت: قطعاً منابع پایدار بودجه باید از نفت فاصله بگیرد.

وی با بیان اینکه ما باید به سمت درآمدهای پایدار بدون اتکا به نفت حرکت کنیم، اظهار کرد: یکی از این موارد شفافیت در وصول مالیات‌هاست. ما باید به جای ممیزی در این بخش به سراغ سامانه‌ها حرکت کنیم و این مسئله نباید به قیمت افزایش مالیات بر دهک‌های پایین باشد.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی معتقد است، برای شکل‌گیری منابع پایدار از طریق مالیات‌ها در بودجه باید به سمت جلوگیری از فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید و اصلاح معافیت‌ها حرکت کنیم و رویکرد دولت نیز در این زمینه منطبق بر همین خط مشی است.

۳۳۳

مجتبی یوسفی عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به تمرکز بر تحقق بودجه بدون

۳ گفت‌وگو

مجتبی یوسفی عضو هیئت رئیسه مجلس